

СЕКЦІЯ 5 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 339.5.012

Філіна А.О.

старший викладач,
викладач фахових дисциплін вищої категорії
Волинського коледжу
Національного університету харчових технологій

Білоконь О.Л.

викладач фахових дисциплін вищої категорії
Волинського коледжу
Національного університету харчових технологій

СКЛАДНИКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті окреслено складники інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості, а також використання інтегрального показника для комплексної системи оцінювання. Наукові дослідження апробовано на прикладі діяльності ПАТ «Терм-ноХліб». Коротко наведено методику оцінки ефективності інноваційного проекту, запровадженого на підприємстві.

Ключові слова: інноваційний потенціал промислового підприємства, складники інноваційного потенціалу, інтегральний показник, інноваційний проект, дисконтовані доходи.

Філіна А.А. Білоконь О.Л. СОСТАВЛЯЮЩИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье обозначены составляющие инновационного потенциала предприятия пищевой промышленности, а также использование интегрального показателя для комплексной системы оценки. Научные исследования апробированы на примере ОАО «Термно Хлеб». Коротко приведена методика оценки эффективности инновационного проекта, внедренного на предприятии.

Ключевые слова: инновационный потенциал промышленного предприятия, составляющие инновационного потенциала, интегральный показатель, инновационный проект, дисконтированные доходы.

Filina A.O., Bilokon O.L. SKLADOVI INNOVATSIYNOHO POTENTIALU PIDPRYEMSTVA KHARCHOVOYI PROMYSLOVOSTI

The article outlines the innovative potential of the industrial enterprise and the definition of its components, as well as the use of the integral indicator for the integrated evaluation system. Scientific research has been tested on the example of PJSC TeremnoKhlib. The methodology for assessing the effectiveness of an innovative project implemented at the enterprise is briefly outlined.

Keywords: innovative potential of industrial enterprise, components of innovation potential, integral indicator, innovative project, discounted income.

Постановка проблеми. Стабільність становища й успішність розвитку підприємства значною мірою залежить від його інноваційної активності, розроблення і просування на ринку нової ефективної у виробництві і споживанні продукції. Однак вітчизняна й світова практика свідчить, що далеко не всі нові товари сприймаються ринком, а відсоток тих, які досягають успіху, є досить незначним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі сьогодні приділяється багато уваги дослідженню та оцінці потенціалу господарських систем, але більша частина з них присвячена виробничому потенціалу. Необхідність дослідження інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості є дуже актуальним науковим завданням, оскільки знання його основних складників та ступеня їх розвитку визначає майбутні напрями розвитку діяльності підприємства. Необхідно відзначити, що в сучасній науковій літературі приділяється достатньо уваги проблемам стратегічного розвитку підприємства. Так, питанням розроблення та реалізації стратегії, а також її ресурсного забезпечення присвячено роботи таких учених, як: Л. Федулова, М. Чумаченко, А. Чухно, О. Федонін, І. Рєпіна, В. Верба, І. Новикова, А. Гриньов, С. Ілляшенко та ін.

Мета статті полягає у визначенні основних складників інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості, а також особливостей використання інтегрального показника для комплексної системи оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із найголовніших факторів успішної діяльності підприємства є його інноваційний розвиток, зокрема його інноваційний потенціал. Інноваційний потенціал потребує дуже ретельного вивчення ринку, адже розроблення та впровадження інновацій будуть виправдані лише за умови забезпечення власному товару конкурентних переваг на ринку. Обов'язковим елементом має стати чітко визначена мета інноваційної діяльності, оскільки конкретні способи та методи її досягнення допоможуть контролювати інноваційний процес, що само собою знівелює можливість хаотичного та неефективного використання наявного інноваційного потенціалу на підприємстві.

Сучасна багатоваріантність визначення поняття «інноваційний потенціал» унеможливорює узагальнене трактування цієї категорії. Суперечність щодо тлумачення зазначеного терміну інноваційної теорії породжується відсутністю єдності поглядів на розкриття його змісту. Розглянемо деякі з них.

В.І. Захарченко, Н.М. Корсикова, М.М. Меркулов під інноваційним потенціалом підприємства вважають сукупність ресурсів, які безпосередньо беруть участь в інноваційному процесі, перебувають у взаємозв'язку, і факторів, що створюють необхідні умови для ефективного використання цих ресурсів для досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності і підвищення конкурентоспроможності підприємства у цілому [2, с. 147].

М.П. Войнаренко та Р.В. Скалюк розглядають дане поняття як деяку критичну масу ресурсів господарюючого суб'єкта (інтелектуальних, науково-дослідних, інформаційних і т. д.), необхідну та достатню для його оптимального розвитку на основі постійного пошуку і використання нових сфер і способів реалізації ринкових можливостей, які відкриваються перед ним, що пов'язано з модифікацією наявних і формуванням нових ринків збуту [1, с. 12].

В.В. Стадник та М.А. Йохна визначають поняття «інноваційний потенціал» як сукупність ресурсів та умов діяльності, що формують готовність і здатність організації до інноваційного розвитку [5, с. 453].

І.В. Радзівіло вважає, що дане визначення означає складну динамічну систему з одночасним урахуванням та поєднанням впливу факторів і чинників середовища, внутрішніх та зовнішніх можливостей і здатностей, ефективності їх використання, принципів своєчасності та стратегічної спрямованості підприємства [3].

Л.І. Федулова потенціал інноваційного підприємства визначає як міру готовності організації виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети, тобто міру готовності до реалізації проекту чи програми інноваційних стратегічних змін [6, с. 144].

А.С. Лузин вважає, що інноваційний потенціал визначається станом гнучкості й адаптаційної здатності елементів господарюючого суб'єкта: організаційної структури, технології, організації праці, стилю управління і т. д., тобто логічно поєднує точки зору вище зазначених авторів.

Ураховуючи всі наведені визначення даного поняття, доцільним буде вибрати такі складники інноваційного потенціалу: фінансовий, кадровий, матеріально-технічний, інформаційний, науковий, інтерфейсний, інтелектуальний (рис. 1).

Фінансовий складник інноваційного потенціалу промислового підприємства утворює сукупність фінансових ресурсів, що використовуються безпосередньо для ведення інноваційної діяльності. Ю. Валеева та Н. Ісаєва розуміють фінансовий потенціал як комплексне поняття, яке характеризується системою показників, що відображають наявність та розміщення коштів, реальні та потенційні фінансові можливості. І. Грошев та Є. Уланова трактують фінансовий потенціал як можливості й спроможність підприємства в перспективі мати достатній рівень фінансових ресурсів. Формування та розвиток інно-

ваційного потенціалу підприємства неможливі без акумулювання та можливості залучення фінансових ресурсів для здійснення інноваційної діяльності.

Кадровий складник є рушійною силою всього інноваційного потенціалу. Тільки висококваліфіковані кадри, що повинні володіти питаннями теорії управління проектами, комерціалізації розробок і трансферту технологій, теорії і практики правового захисту і використання інтелектуальної власності, можуть забезпечити перетворення науково-технічних розробок на інноваційний товар.

Матеріально-технічний складник охоплює усі матеріальні-технічні ресурси, необхідні для здійснення ефективної інноваційної діяльності. На нашу думку, матеріальні ресурси є найважливішим після кадрових фактором ефективності господарювання економічних суб'єктів, що зумовлює дуже важливу їхню роль у формуванні інноваційного потенціалу підприємства.

Інформаційний складник відображає інформаційну забезпеченість підприємства, ступінь повноти, точності і суперечливості інформації, необхідної для прийняття ефективних інноваційних рішень. Так, без наявності достовірної та релевантної інформації стає неможливим застосування стратегії постійних нововведень. На даному етапі необхідною є інформація таких видів: характеристика споживацьких запитів, загальна ситуація на ринку, рівень конкурентної боротьби, найбільш перспективні напрями розвитку НТП, характеристика економічного, політичного, правового, соціального, технологічного, екологічного середовища господарювання, характеристика власного підприємства і підприємств-конкурентів.

Інтерфейсний складник характеризує можливість приведення у відповідність та узгодження різноспрямованих інтересів суб'єктів інноваційного процесу: розробників інновацій; виробників нових товарів; інвесторів, постачальників вихідної сировини, матеріалів і комплектуючих; торгових і збутових посередників; споживачів; суспільства у цілому. Особливо важливим є формування належної системи мотивації суб'єктів інноваційного процесу – залучення всіх задіяних або хоча б головних із них. Найголовнішу роль відіграє наявність або можливість формування спонукальних мотивів споживання і виробництва нової продукції, оскільки за відсутності зацікавленості споживачів і виробників унеможливується успіх будь-якої, навіть найдосконалішої інновації. Виходячи з концепції сталого розвитку, необхідним є й урахування суспільних інтересів. Тобто інновації мають бути економічно ефективні й екологічно прийнятні у виробництві, споживанні та переробці.

Інтелектуальний складник визначає можливості генерації і сприйняття ідей і задумів інновацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних та управлінських рішень. Це передбачає наявність на підприємстві фахівців із творчим потенціалом, не лише з високою фаховою

Рис. 1. Складники інноваційного потенціалу

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку оцінки ефективності інноваційного товарного проекту для ПАТ «Термно Хліб»

Сценарій розвитку подій	Імовірність (P)	Грошовий потік за роками, тис. грн.					
		1	2	3	4	5	6
Песимістичний	0,32	-12300	45000	9800	8700	7900	6200
Нормальний	0,56	-17200	8500	12300	11500	11100	10600
Оптимістичний	0,12	-19700	10600	15300	14100	13000	11800

Таблиця 3

Дисконтовані доходи та витрати, тис. грн.

Дієтичний сорт хліба з добавками		
Песимістичний сценарій	Нормальний сценарій	Оптимістичний сценарій
-10000	-13983,7	-16016,2
2980,1	7391,3	7019,9
5268,8	6612,9	8225,8
3815,8	5043,8	6184,2
2811,4	3950,2	4626,3
1791,9	3063,6	3410,4

підготовкою, а й здатних застосовувати свої знання й уміння для продукування нових практично орієнтованих знань, утілювати їх в інновації конкретної спрямованості, що відповідають потребам ринку.

Для комплексної системи оцінювання рівня інноваційного потенціалу промислового підприємства запропоновано використовувати інтегральний показник, який розраховується за формулою:

$$PI = \sqrt[3]{MTC * KC * IC * HC * FC * PC}, \quad (1)$$

де МТС, КС, ІС, НДС, МС, ОУС, ФЕС, ПС – відповідно матеріально-технічний, кадровий, інтелектуальний, науковий, фінансовий, інформаційно-інтерфейсний складники інноваційного потенціалу підприємства.

Після обчислення показників за цим методом можна оцінити інноваційний потенціал підприємства, використовуючи табл. 1 [4, с. 195].

Таблиця 1

Оцінювання рівня інноваційного потенціалу

№ з/п	Показник PI, од.	Рівень інноваційного потенціалу
1	> 1,0	Дуже низький
2	1,0 до 1,3	Низький
3	1,3 до 1,6	Середній
4	< 1,6	Високий

Після виконаних підрахунків проводиться аналіз рівня інноваційного потенціалу підприємства, здійснюється висновок про можливість підприємства проводити інноваційну діяльність або про необхідність розвитку певного складника інноваційного потенціалу підприємства.

Практика свідчить, що успіх майже всіх підприємств, які розвиваються на ринку, базується саме на інноваціях. Регулярне впровадження у виробництво і просування на ринку нових товарів, які забезпечують більший ступінь задоволення споживачів, ніж традиційні, здатні забезпечити й підтримувати постійну, незгасаючу зацікавленість до товаровиробника-інноватора.

Для оцінки ефективності інноваційного товарного напрямку виробництва нового дієтичного сорту хліба ПАТ «Термно Хліб» було використано показники чистого зведеного прибутку (NPV), індексу рентабельності (PI), періоду окупності (PP) і внутрішньої норми доходності (IRR). Було визначено їх значення

для трьох імовірних сценаріїв розвитку подій: песимістичного, нормального та оптимістичного. Вихідні дані подано в таблиці 2.

Для подальших розрахунків необхідно продисконтувати вказані доходи та витрати. Ставка дисконту становить 23% (табл. 3).

Таким чином, підтверджено ефективність вибраного товарного напрямку, оскільки середньозважений за ймовірностями різних сценаріїв розвитку подій чистий зведений прибуток більше нуля, рентабельність більша одиниці. Внутрішня норма доходності становить 57,8%, це більше за ставку дисконту (27%), тому можна говорити про ефективність останнього проекту, запровадженого підприємством.

Висновки. Виходячи з вищесказаного, інноваційний потенціал підприємства слід розглядати одночасно як деяку сукупність ресурсів, необхідну і достатню для вироблення інновацій, утілення їх у конкретні технології, організаційні чи управлінські рішення, здатність до сприйняття інноваційних ідей, можливість і економічну доцільність вироблення та просування інновацій на ринку. Тому потенціал одночасно виступає як ресурсом, який нагромадила система у процесі її розвитку та становлення, так і резервом, що відображає нереалізовані можливості її розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Войнаренко М.П., Скалюк Р.В. Інноваційний потенціал промислових підприємств: сутність, структура, особливості оцінки та перспективи розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2008. № 1(2). С. 7–12.
2. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В.І. Захарченко, Н.М. Корсикова, М.М. Меркулов. К.: Центр учбової літератури, 2012. 448 с.
3. Радзівіло І.В. Механізм формування інноваційного потенціалу промислового підприємства: структуризація та ідентифікація елементів. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1-«Ефективна економіка».&z=1295>.
4. Родіонова І.В. Оцінка рівня та напрямів підвищення інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2012. № 4(2). С. 193–196.
5. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент: навч. посібник для студ. вищ. закладів. Київ: Академвидав, 2006. 464 с.
6. Чабан В.Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка. Фінанси України. 2006. № 5. С. 142–148.